

2. Η Άλωση της Πόλης

Ταυτότητα

- Διδάσκων:
- Τάξη: Β' Λυκείου
- Διδακτική ενότητα: Η άλωση της Κωνσταντινούπολης το 1453
- Αριθμός μαθητών: 20
- Διδακτικές ώρες: τρεις ώρες (135')
- Τόπος διδασκαλίας: σχολική αίθουσα

Υλικοτεχνική υποδομή

- Σχολικό βιβλίο
- Η/Υ
- Προβολέας
- Power point
- Γραπτές πηγές (πρωτογενείς)
- Εικόνες
- Χάρτες

ΕΠΟΠΤΙΚΑ ΜΕΣΑ

- Πίνακας
- Προβολέας
- Ηλεκτρονικός Υπολογιστής

ΥΛΙΚΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

- Κείμενο διδασκαλίας
- Γραπτές Πηγές
- Εικόνες
- Ποιήματα
- Δημοτικό τραγούδι
- Θρύλοι- παραδόσεις
- Χάρτες

Οργάνωση της τάξης

- Χωρισμός σε τέσσερις ομάδες των πέντε ατόμων

Διδακτική μέθοδος

- Ομαδοσυνεργατική -
Διερευνητική

ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ:

Γνωστικοί:

- Να ενημερωθούν για το ιστορικό δραματικό γεγονός της Άλωσης (πριν, κατά τη διάρκεια και μετά την Άλωση) και τις συνθήκες κάτω από τις οποίες συνέβη.
- Να εκτιμήσουν τα αίτια και τις συνέπειες της Άλωσης στην παγκόσμια ιστορία.
- Να παρακολουθήσουν οι μαθητές τις μάταιες προσπάθειες των αυτοκρατόρων να εξασφαλίσουν βοήθεια από τη Δύση.
- Να συνειδητοποιήσουν την επίδραση των γεγονότων στον πολιτισμό, τη γλώσσα και την εθνική ταυτότητα.
- Να κατανοήσουν τη σημασία του Βυζαντίου για τον ευρωπαϊκό πολιτισμό.
- Να εξοικειωθούν με τον χωρο-χρόνο της περιόδου αυτής, ώστε να αποκτήσουν ιστορική ενσυναίσθηση.

Παιδαγωγικοί

- Να καταστούν ικανοί μέσα από τη γνώση του παρελθόντος να κατανοήσουν το παρόν, να στοχαστούν για τα προβλήματά του και να προγραμματίσουν ορθά το μέλλον.
- Να κατανοήσουν ότι η Ιστορία είναι ανακατασκευή του παρελθόντος και βασίζεται σε πηγές, οι οποίες πρέπει να εξετάζονται αντικειμενικά.
- Να αντιληφθούν επιπλέον ότι η Ιστορία συνδέεται και συμβαδίζει με άλλες επιστήμες.
- Να εργαστούν οι μαθητές ομαδικά.
- Να εκτιμήσουν την ανακαλυπτική- βιωματική μάθηση.
- Να αναπτύξουν την κριτική σκέψη και την επεξεργασία-σύνθεση πηγών.
- Να καλλιεργήσουν δεξιότητες όπως της εξαγωγής συμπερασμάτων, αφήγησης, διήγησης.
- Να αναπτύξουν την επιχειρηματολογία τους και τη τεκμηρίωση των απαντήσεών τους.

Συναισθηματικοί στόχοι

- Να αποκτήσουν οι μαθητές στάσεις «ζωής» όπως είναι η αγάπη για μάθηση- διάθεση για παρακολούθηση μέσω της ενεργούς συμμετοχής τους στην ομάδα και στον πρωταγωνιστικό τους ρόλο που αυτοί θα έχουν στο μάθημα καθώς και με την χρήση Η/Υ στα πλαίσια της παράδοσης του μαθήματος power point, εικόνες, χάρτες.

- Να καλλιεργήσουν αξίες της συνεργασίας, της ομαδικότητας και του σεβασμού στη διαφορετικότητα (μεικτές ομάδες). Με την ενεργό συμμετοχή τους στην ομάδα και τη μεταξύ τους συνεργασία οι μαθητές θα γίνουν πιο «κοινωνικοί». Τα παιδιά θα γνωριστούν καλύτερα μέσω της συνεργασίας τους στην ίδια ομάδα, θα συνεισφέρουν στα πλαίσια της κοινής τους συνεργασίας και δεν θα «στιγματιστούν μεμονωμένα» γιατί θα λειτουργούν σαν ομάδα ένα σύνολο. Καταμερισμός εργασίας- ανάθεση αρμοδιοτήτων – ευθυνών στα πλαίσια της ομάδας

Περιγραφή Μαθήματος

- Μία σύντομη υπενθύμιση κάποιων βασικών πληροφοριών του προηγούμενου μαθήματος. Στην συνέχεια παράδοση μαθήματος - παρουσίαση του ιστορικού πλαισίου της εποχής. Πολιτική και κοινωνική κατάσταση της εποχής. (20')
- Προβολή εικόνων μέσα στα πλαίσια της παράδοσης του μαθήματος.
- Χωρισμός σε ομάδες (μελέτη και επεξεργασία ανάλυσης γραπτών πρωτογενών πηγών, εικόνων, παρουσίαση βίντεο και σύνθεση εργασιών). (35')
- Παρουσίαση των εργασιών των ομάδων (20')
- Σχολιασμός- επεξεργασία- ανάλυση των εργασιών με τη συμμετοχή όλων των μαθητών. Συζήτηση-διάλογος με τους μαθητές ερωτήσεις προς τους μαθητές σύνοψη του μαθήματος, ερωτήσεις κατανόησης- συμπεράσματα μαθητών. (15')
- Αξιολόγηση των μαθητών από τις εργασίες και από τη συνολική τους συμμετοχή στο μάθημα (ερωτήσεις- σχόλια).

ΑΦΟΡΜΗΣΗ

**Είσοδος των Τούρκων στην Κωνσταντινούπολη. Πίνακας του
Μπ. Κόνσταντ, Μουσείο των Αυγουστίνων, Τουλούζη**

Εύξεινος Πόντος

Προποντίδα

Κεράτιος Κόλπος

Βόσπορος

νος νικά τ

© 1992-2002 Centennia Software, Mystic, CT USA. www.HistoricalAtlas.com

15ος αιώνας

Όροι-κλειδιά της ενότητας

Πολιορκία και άλωση Πόλης, Μωάμεθ Β΄
Πορθητής, θρησκευτικός νόμος, Τρίτη Ρώμη,
βυζαντινή πνευματική κληρονομιά,
ανθρωπιστικές σπουδές, ρωμαϊκή νομική
παράδοση, θρησκευτική μουσική.

Ερώτηση 1

- Ποιός σουλτάνος ἔβγαλε τὴν Ὄθωμανικὴ Αὐτοκρατορία ἀπὸ τὴν κρίση καὶ ποιό τὸ ἔργο του;

α. Πολιορκία και άλωση της Πόλης

Μετά τη μάχη της Άγκυρας η Οθωμανική Αυτοκρατορία βυθίστηκε στην αναρχία. Ο σουλτάνος Μουράτ Β' (1421-51) επανέφερε την τάξη σ' αυτή και ανανέωσε την επιθετικότητά της: κατέλαβε τα Γιάννενα και τη Θεσσαλονίκη (1430) και κατανίκησε έναν σταυροφορικό στρατό στη Βάρνα (1444). Έτσι προετοίμασε την πολιορκία της Πόλης, την οποία διεξήγαγε με επιτυχία ο διάδοχός του Μωάμεθ Β' Πορθητής (1451-81).

Ερώτηση 2

- Πότε καὶ πῶς ἔγινε ἡ ἄλωση τῆς Πόλης καὶ τί ἐπακολούθησε μέσα σ' αὐτήν;

Προτού αρχίσει την πολιορκία, ο Πορθητής έχτισε στην ευρωπαϊκή ακτή του Βοσπόρου το φρούριο της **Ρούμελης, για να εμποδίσει τον επισιτισμό της Πόλης** από τον Εύξεινο. Η πολιορκία κράτησε 54 μέρες (6 Απριλίου - 29 Μαΐου 1453). Ο γενναίος αυτόκράτορας Κωνσταντίνος ΙΑ΄ διέθετε ελάχιστες δυνάμεις. Η υπεροχή των Τούρκων σε στρατιώτες και οπλισμό ήταν συντριπτική.

Οι Βυζαντινοί, αβοήθητοι από τα χριστιανικά κράτη, αγωνίστηκαν ηρωικά, αλλά ο αγώνας ήταν άνισος. Η τελική έφοδος έγινε τη νύχτα της 29ης Μαΐου. Κατόπιν σφοδρού βομβαρδισμού και συνεχών επιθέσεων οι γενίτσαροι πέρασαν από τα ρήγματα των τειχών και έγιναν κύριοι της Πόλης.

Ο αυτοκράτορας έπεσε στο πεδίο της μάχης,
κυκλωμένος από τους εισβολείς. Όπως
προέβλεπε ο **θρησκευτικός νόμος, η Πόλη**
παραδόθηκε στους μαχητές. Οι σφαγές και η
ληηλασία διήρκεσαν τρεις ολόκληρες μέρες.
Από την πρώτη κιόλας μέρα ο Μωάμεθ μπήκε
με πομπή στην κατακτημένη πόλη,
προσευχήθηκε στην Αγία Σοφία και ανήγγειλε
ότι εφεξής πρωτεύουσά του θα είναι η Πόλη.

Ερώτηση 3

- Ποιές ἦταν οἱ συνέπειες τῆς ἄλωσης;

β. Οι συνέπειες

Η Άλωση τραυμάτισε αρχικά την περηφάνια των Ελλήνων που θρήνησαν τη μεγάλη συμφορά σε όλους τους τόνους. Ωστόσο, σύντομα άρχισε να διαμορφώνεται η ελπίδα της Ανάστασης του Γένους. Το πνεύμα του Βυζαντίου μεταφέρθηκε από τους λογίους του στη Δύση.

Οι Οθωμανοί έκλεισαν τους δρόμους της Ανατολής, ωθώντας τους Ευρωπαίους στις μεγάλες γεωγραφικές ανακαλύψεις.

Ερώτηση 4

- Ποιά χώρα θεώρησε τὸν ἑαυτό της ὡς κληρονόμο τοῦ Βυζαντίου;

γ. Η βυζαντινή πνευματική κληρονομιά

Η βυζαντινή ιδεολογία επηρέασε έντονα την ιδεολογία του **Μοσχοβίτικου Κράτους**. Οι **Ρώσοι θεώρησαν** ότι ήταν οι μοναδικοί κληρονόμοι της βυζαντινής πνευματικής και πολιτικής παράδοσης και διατύπωσαν στις αρχές του 16ου αι. τη θεωρία ότι η Μόσχα ήταν η **Τρίτη Ρώμη**, η πόλη που έμελλε να **ανασυστήσσει** τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία.

Πέραν των Ρώσων και οι ορθόδοξοι **βαλκανικοί λαοί** επηρεάστηκαν βαθιά από το βυζαντινό πολιτισμό, ενώ η Ορθοδοξία συνέβαλε στη διατήρηση της πνευματικής τους ταυτότητας στα χρόνια της Τουρκοκρατίας.

Ἑρώτηση 5

- Ποιά ἦταν ἡ προσφορὰ τοῦ Βυζαντίου στὸν εὐρωπαϊκὸ καὶ παγκόσμιο πολιτισμό;

Συνολικά η συνεισφορά του Βυζαντίου στον ευρωπαϊκό και παγκόσμιο πολιτισμό ήταν πολύ σημαντική. Η αυτοκρατορία **διέσωσε τον ευρωπαϊκό πολιτισμό από την απειλή των αραβικών κατακτήσεων κατά τον 7ο και 8ο αι.** Ανέπτυξε μια **μεγάλη και πρωτότυπη τέχνη που επηρέασε Ανατολή και Δύση.** Εκτός του ορθόδοξου σλαβικού κόσμου, χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν η ιταλική **προαναγεννησιακή τέχνη και η οθωμανική αρχιτεκτονική.** Το Βυζάντιο διαφύλαξε, **καλλιέργησε και μετέδωσε στην Ευρώπη την κλασική κληρονομιά, στην οποία ανήκει και η ρωμαϊκή νομική παράδοση.**

Ανέπτυξε **νέα γραμματειακά είδη** (όπως τη **χρονογραφία** και τη λειτουργική ποίηση) και τις **θετικές επιστήμες** (όπως την αστρονομία και τα μαθηματικά) και τελειοποίησε την οργάνωση των κρατικών υπηρεσιών, από την οποία επηρεάστηκαν το Χαλιφάτο, τα μεσαιωνικά βαλκανικά κράτη, η Ρωσία και το Οθωμανικό Κράτος. Συνέβαλε επίσης στη διαμόρφωση της **θρησκευτικής μουσικής, του μοναστισμού, των ουμανιστικών ή ανθρωπιστικών σπουδών** και άλλων εκφάνσεων του πολιτισμού στη δυτική Ευρώπη.

Γεώργιος Σφρατζής

Ο Γεώργιος

Φραντζής ή Σφραντζής ([Κωνσταντινούπολη, 1401](#) – [Κέρκυρα, 1480](#)) ήταν [Βυζαντινός](#) αξιωματούχος, διπλωμάτης και ιστορικός συγγραφέας, που έγραψε το χρονικό της [άλωσης της Κωνσταντινούπολης](#), ο μόνος από τους τέσσερις ιστορικούς της που την έζησε σαν αυτόπτης μάρτυρας, στενός φίλος και συνεργάτης του τελευταίου αυτοκράτορα [Κωνσταντίνου ΙΑ' Παλαιολόγου](#).

Το 1453 λίγο πριν από την [Άλωση της Κωνσταντινούπολης](#) τάχθηκε να καταμετρήσει και να στρατολογήσει όλους όσοι μπορούσαν να φέρουν όπλο, διασώζοντας με ακρίβεια ότι ήταν μόλις 4.773 (έναντι περίπου 150.000-200.000 Τούρκων). Κατά τη διάρκεια της μάχης υπερασπίστηκε τα βόρεια τείχη προς τον [Κεράτιο](#) και πιάστηκε αιχμάλωτος ζωντανός, έχασε τα παιδιά του κι αναγκάστηκε να υπηρετήσει το σουλτάνο ως ιπποκόμος. Την ελευθερία του όμως εξαγόρασε (πιθανώς με οικονομική βοήθεια από την [Άννα Νοταρά](#)), όπως και της συζύγου στις αρχές του 1455. Κατέφυγαν αρχικά στο Μυστρά κοντά στον [Θωμά Παλαιολόγο](#) έως το 1460 και τελικά στην [Κέρκυρα](#).

Στις 6 Σεπτεμβρίου του 1461 εγκαταστάθηκε στο *κάθισμα* του Αγίου Ηλία πλησίον του άστεως. Ο ίδιος εξιστορεί στο Χρονικό πως, προκειμένου να βρίσκεται πιο κοντά στον πνευματικό και φίλο του Δωρόθεο, ηγούμενο της μονής των Αγίων Αποστόλων Ιάσονος και Σωσιπάτρου, μετοίκησαν μαζί με τη σύζυγό του Ελένη, στις 15 Μαρτίου του 1462 στο *κάθισμα*, όπως αναφέρει, του Αγίου Νικολάου το επωνομαζόμενον του [Ταρχανιώτου](#), που του παραχώρησε το Ιερό Τάγμα.

Εκεί, στο κάθισμα του Αγίου Νικολάου, με την προτροπή *τινών ευγενών Κερκυραίων*, συνέγραψε το περίφημο [Χρονικό της Άλωσης](#) σε δέκα βιβλία, που έφτασαν στις μέρες μας σε δυο μορφές, τη Minus και τη Maius, και -όπως μας πληροφορεί ο ιστορικός [Σπυρίδων Παπαγεώργιος](#) - "εκεί αποθανών ετάφη" περί το 1478 ως 1480.

Οι αντίπαλοι και η στάση των Σέρβων

Την 4η Απριλίου της ίδιας χρονιάς ήλθε ο σουλτάνος και παρουσιάστηκε μπροστά στην Πόλη· και άρχισε να πολιορκεί την Πόλη μ' όλους τους τρόπους και μ' όλα τα μέσα και από τη στεριά και από τη θάλασσα, αφού περικύκλωσε και τα 18 μίλια [του Θεοδοσιανού Τείχους]. Οι πολιορκητές παρέταξαν 400, μικρά και μεγάλα πλοία στη θάλασσα και 200 χιλιάδες άντρες στη στεριά. Η Πόλη, αν και τόσο μεγάλη σε έκταση, είχε να αντιπαρατάξει 4773 άντρες χωρίς τους ξένους, μόλις 200 άντρες πάνω-κάτω [....].

Οι Σέρβοι, ενώ μπορούσαν να στείλουν [...] χρήματα και ανθρώπους, έστειλαν μήπως έναν οβολό; Ναι, αλήθεια, έστειλαν πολλά χρήματα και ανθρώπους, αλλά στο σουλτάνο που πολιορκούσε την Πόλη, και τους επαίνεσαν οι Τούρκοι [...] λέγοντας: "Να, ακόμη και οι Σέρβοι είναι εναντίον σας".

Γ. Φραντζής, Χρονικόν, έκδ. R. Maisano (= CFHB, 29),

Ρώμη 1990, 132, 140.

Αξιολόγηση

- Ποιά ήταν η στάση των Σέρβων κατά τη διάρκεια της πολιορκίας;

Λαόνικος Χαλκοκονδύλης

Ο Λαόνικος Χαλκοκονδύλης ([1430](#) - [1490](#))

ήταν [Έλληνας](#) ιστορικός, μέλος της ομώνυμης αρχοντικής οικογένειας της Αθήνας, η οποία ανέδειξε αρκετούς λογίους κατά τον 15ο αιώνα. Γεννήθηκε στην Αθήνα. Μετά την [Άλωση της Κωνσταντινούπολης](#) (1453) θεωρείται πιθανό απο ιστορικούς όπως ο Κων.Σάθας ότι έφυγε στην Ιταλία όπου ζούσε ήδη ο ξάδερφός του [Δημήτριος Χαλκοκονδύλης](#), κι ότι παρέμεινε μέχρι τον θάνατό του, ωστόσο δεν είναι γνωστό ούτε το πότε, ούτε το πού ακριβώς.

Ύστερα από τη φυγή του στην Ιταλία, έγραψε ιστορία με τίτλο «*Αποδείξεις Ιστοριών*» σε 10 τόμους, η οποία καλύπτει την περίοδο 1298-1463. Η ιστορία του Λαόνικου Χαλκοκονδύλη αποτελεί μια από τις σπουδαιότερες πηγές για τη μελέτη της περιόδου. Το κεντρικό θέμα του βιβλίου είναι η βαθμιαία πτώση της [Ανατολικής Ρωμαϊκής \(Βυζαντινής\) Αυτοκρατορίας](#), η άνοδος των [Οθωμανών Τούρκων](#) και η προσπάθεια των κρατών της περιοχής να αντισταθούν στην τουρκική επεκτατικότητα.

Η απάντηση των Ελλήνων στις προτάσεις των Τούρκων για την παράδοση της Κων/πόλης

Ο γιος του άρχοντα της Σινώπης, κάποιος Ισμαήλ, έκανε προτάσεις στους Έλληνες για ειρήνευση, λέγοντάς τους τα εξής: " Έλληνες, δεν καταλαβαίνετε ότι βρίσκεσθε στην κόψη του ξυραφιού; Γιατί δεν στέλνετε μία πρεσβεία για ειρήνη στο Σουλτάνο; Αν θελήσετε, μπορώ να μεσολαβήσω εγώ να γίνει μία συμφωνία με το Σουλτάνο με την απαραίτητη βέβαια αμοιβή. Αν δε γίνει αυτή η συμφωνία, ο πληθυσμός όλος θα σκλαβωθεί, ακόμη και τις γυναίκες και τα παιδιά και όλους σας ο Σουλτάνος θα σας εξοντώσει, και δε θα υπάρξει μεγαλύτερη συμφορά.

Γι' αυτό λοιπόν να στείλετε όσο πιο γρήγορα μπορείτε ένα έμπιστο πρόσωπο στο στρατόπεδο του Σουλτάνου, έτσι ώστε όταν πάει εκεί να μπορώ εγώ να διαπραγματευτώ την ειρήνη". Αυτά έλεγε στους Έλληνες, οι οποίοι συσκέπτονταν. Θεώρησαν τελικά ότι έπρεπε να στείλουν έναν αγγελιαφόρο για να πληροφορηθούν τις προθέσεις του Σουλτάνου και τότε να αποφασίσουν ποιο είναι το καλύτερο και πιο συμφέρον για αυτούς. Έστειλαν λοιπόν έναν άσημο άντρα για να μάθουν ποια ήταν η γνώμη του Σουλτάνου.

Όταν αυτός έφτασε στο τουρκικό στρατόπεδο, αφού είχε προηγηθεί και ο Ισμαήλ, ο Σουλτάνος πρόσταξε να πληρώνεται στον ίδιο κάθε χρόνο φόρος, ύψους 100000 (νομισμάτων). Αν οι Έλληνες δεν ήταν σε θέση να κάνουν αυτό, θα μπορούσαν να πάνε όπου ήθελαν, αφού εγκαταλείψουν την πόλη παίρνοντας μαζί τα υπάρχοντά τους. Μόλις αυτές οι προτάσεις ανακοινώθηκαν στους Έλληνες, αυτοί αποφάσισαν να αγωνιστούν με κίνδυνο της ζωής τους, παρά έτσι χωρίς αντίσταση να εγκαταλείψουν την πόλη και να φύγουν μακριά με τα πλοία.

- *Πηγή: (Λαόνικος Χαλκοκονδύλης, Ιστοριών Αποδείξεις δέκα, Απόδειξη, VIII).*

Στην αρχή της επόμενης άνοιξης, όταν ο καιρός καλυτέρευε, ο Μωάμεθ, ο γιός του Μουράτ, ξεκίνησε εκστρατεία εναντίον της Κωνσταντινούπολης, σύμφωνα με την προηγούμενη πρόθεση του, αφού είχε περατωθεί η τείχιση της Λαιμοκοπής στην Προποντίδα. Κατά τη διάρκεια του χειμώνα είχε στείλει εντολές σε όλες τις παραλιακές περιοχές της Ασίας και της Ευρώπης να ναυπηγηθούν πλοία, πολεμικά και συνοδείας. Εφτιαξε ακόμη τα μεγαλύτερα, απ' όσο ξέρουμε, κανόνια που είχαν κατασκευαστεί μέχρι τότε. Όταν του φάνηκε πλέον κατάλληλος ο καιρός για να ξεκινήσει την εκστρατεία, έστειλε πρώτα τον στρατηγό της Ευρώπης, τον Καρατζά, να οδηγήσει από τις ευρωπαϊκές επαρχίες στην Κωνσταντινούπολη τα στρατεύματα, τα κανόνια, τις πολιορκητικές μηχανές και βέβαια το μεγάλο κανόνι. Αυτό το κανόνι το έσερναν εβδομήντα ζεύγη βοδιών και 2.000 άνδρες. Λίγο αργότερα προήλασε και ο ίδιος ο σουλτάνος και παρέταξε το στρατό του από τη μία θάλασσα μέχρι την άλλη (από τη παραλία της Προποντίδας μέχρι την ακτή του Κεράτιου κόλπου). Δεξιά από τον

σουλτάνο και μέχρι τη Χρυσή Πύλη, στρατοπέδευσαν όλα τα στρατεύματα από την Ασία. Στην αριστερή πλευρά, προς την πύλη που αποκαλούσαν ξύλινη, στρατοπέδευσαν οι μονάδες από την Ευρώπη. Στη μέση στρατοπέδευσε ο ίδιος ο σουλτάνος με τους γενίτσαρους και τις μονάδες της Πύλης, που συνηθίζεται να στήνουν τις σκηνές τους κοντά στη δική του. Ο Ζάγανος, συγγενής του σουλτάνου, στρατοπέδευσε στην απέναντι πλευρά, πάνω από την πόλη του Γαλατά. Λέγεται ότι όλος ο στρατός ήταν περίπου 400.000, ενώ τα υποζύγια διπλάσια. Οι Τούρκοι θεωρούν σωστό να έχουν στα στρατόπεδα τους υποζύγια πολύ περισσότερα από ανθρώπους, ώστε να μεταφέρουν επαρκή εφόδια. Μόνο αυτοί, από όλους τους ανθρώπους που ξέρω, προνοούν, ώστε να είναι αυτάρκεις σε εφόδια οπουδήποτε εκστρατεύουν. Έχουν μαζί τους πάμπολλες καμήλες και μουλάρια με τα υπάρχοντά τους. Λίγο μετά την άφιξη του σουλτάνου έφθασε και ο στόλος του: ως τριάντα μεγάλα πολεμικά πλοία και περίπου διακόσια μικρότερα.

(Λαόνικος Χαλκοκονδύλης, Αποδείξεις Ιστοριών)

Μετάφραση: Νικόλαος Νικολούδης

Δούκας

- Ο **Δούκας** ήταν Βυζαντινός ιστορικός και λόγιος του 15ου αιώνα, που έζησε στη Λέσβο ως πρεσβευτής των [Γατελούζων](#). Είναι γνωστός για το έργο του *Ιστορία*, που αποτελεί πολύ σημαντική πηγή για την [Άλωση της Κωνσταντινούπολης](#) από τους Οθωμανούς το 1453.

Έργο του

Στην *Ιστορία* του ο Δούκας δίνει μία περιληπτική περιγραφή των γεγονότων «από κτίσεως κόσμου» μέχρι το 1204 και εξιστορεί λεπτομερώς τα γεγονότα από το 1204 μέχρι το 1462. Δίνει πολύ σημαντικές πληροφορίες για τη σταδιακή επέκταση των Οθωμανών και τη [Μάχη του Κοσσυφοπεδίου](#) (1389), καθώς και για την προετοιμασία της πολιορκίας της [Κωνσταντινούπολης](#), την πολιορκία καθ' εαυτή και την Άλωση της Πόλης από τον [Μωάμεθ Β΄](#) τον Πορθητή.

**Τα λείψανα βασιλέων και αγίων καταστρέφονται από
Τούρκους. Μάιος-Ιούνιος 1453**

«Που είναι η ομορφιά σου, Παράδεισέ μου ;
Που είναι η ευεργετική ορμή των
πνευματικών σου χαρίτων που ζωογονούσε
ψυχή και σώμα; Που βρίσκονται τα σώματα
των Αποστόλων του Κυρίου που είχαν αιώνες
πριν φυτευτεί στον αμάραντο παράδεισο,
που είχαν στη μέση τους το πορφυρό ιμάτιο,
τη λόγχη, τον σπόγγο, τον κάλαμο, που σαν τα
ασπαζόμαστε φανταζόμαστε ότι αντικρίζαμε
τον ίδιο τον Εσταυρωμένο;

Πού είναι τα νεκρά σώματα του Μεγάλου
Κωνσταντίνου και των υπολοίπων βασιλέων;
Οι δρόμοι, οι αυλές, τα σταυροδρόμια, οι
αγροί, τα περίφρακτα περιβόλια, ήταν γεμάτα
λείψανα αγίων , λείψανα σωμάτων ευγενών,
λείψανα σωμάτων λαϊκών, ασκητών και
ασκητριών. Ω τι καταστροφή !»

- Πηγή: Βυζαντινοτουρκική Ιστορία, Μιχαήλ
Δούκας.ΧLI,2.εκδόσεις Κανάκη.

Στιγμιότυπα από την πολιορκία της Πόλης

Το πρωί (της 7ης Μαΐου) πάλι οι Τούρκοι έβαλαν με το μεγάλο τηλεβόλο λίγο χαμηλότερα κι εγκρέμισαν ένα μεγάλο κομμάτι - τα ίδια δεύτερη και τρίτη φορά. Κι όταν ήταν πια μεγάλο το χάλασμα, αμέσως πλήθος ασκέρια όρμησαν αλαλάζοντας στο μέρος αυτό πατώντας ο ένας πάνω στον άλλον -τα ίδια και οι Έλληνες από τη μεριά της πόλης: και χτυπούσαν πρόσωπο με πρόσωπο ουρλιάζοντας σαν θηρία. Ήταν φριχτό να βλέπει κανείς και των δυο τη δύναμη και παρατολμία. Ο Γιουστινιάνης με κάμποσους πολεμιστές όρμησε κραυγάζοντας απάνω στους Τούρκους με τόση αφοβία, ώστε εν ριπή οφθαλμού τους επέταξε κάτω από τα τείχη κι εγέμισε το χαντάκι σκοτωμένων. Ένας δε γενίτσαρος, ο Αμουράτ, πολύ δυνατός στο κορμί, έφτασε ως το Γιουστινιάνη κι άρχισε να τον χτυπά με θηριωδία. Τότε κάποιος από τους Έλληνες επήδησε από το τείχος και του πήρε το κεφάλι με το πελέκι κι έτσι έσωσε το Γιουστινιάνη από το θάνατο.

Η πολιορκία και η άλωση της Πόλης από τους Τούρκους το 1453. Το Ρωσικό Χρονικό του Νέστορα Ισκεντέρη, απόδ. Μ. Αλεξανδρόπουλος, Αθήνα 1978,58.

▲ Η Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τον Θεόφιλο Χατζημιχαήλ
<http://greekworldhistory.blogspot.gr/2014/04/1453-b.html>

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- Παρατηρείτε κοινά στοιχεία στην περιγραφή της Άλωσης όπως παρατίθεται στην πηγή και όλων όσων βλέπουμε στην εικόνα και ποια είναι αυτά ;
- Πότε έγινε η Άλωση της Κωνσταντινούπολης και τι γνωρίζετε για τα αίτια της ;
- Οι στρατιωτικές δυνάμεις στον αγώνα μεταξύ Τούρκων και Βυζαντινών ήταν ίσες και ποιο ήταν το αποτέλεσμα αυτής της σύγκρουσης ;

Ερωτήσεις

- Να περιγράψετε τι βλέπετε στην εικόνα;
- Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις σχολιάστε και αναλύστε την εικόνα. Σε ποιο στάδιο της πολιορκίας αναφέρεται η εικόνα; Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε και το σχολικό βιβλίο.
- Πιστεύετε ότι αυτή η στρατηγική κίνηση υπήρξε καθοριστική για την άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Τούρκους; Να αιτιολογήσετε την απάντηση σας.

Κατασκευή χρονογραμμής

- Να κατασκευάσετε μια χρονογραμμή όπου θα αναφέρετε τις σημαντικότερες μάχες των Οθωμανών Τούρκων σε Μικρά Ασία και σε Βαλκανική χερσόνησο. Να καταγράψτε πότε έγιναν οι μάχες αυτές. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε και το σχολικό βιβλίο.

2^ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ὁ μαρμαρωμένος Βασιλιᾶς (νεότερο τραγούδι)

Ἔστειλα δυὸ πουλιὰ στὴν κόκκινη μηλιὰ ποὺ λένε τὰ
γραμμένα
τὸνα σκοτώθηκε, τ' ἄλλο λαβώθηκε δὲ γύρισε κανένα.
Γιὰ τὸ μαρμαρωμένο βασιλιὰ οὔτε φωνή, οὔτε λαλιά,
τὸν τραγουδάει τώρα στὰ παιδιὰ, σὰν παραμῦθι ἢ γιαγιά.

Ἔστειλα δυὸ πουλιὰ στὴν κόκκινη μηλιὰ δυὸ
πετροχελιδόνια,
μὰ κεῖ ἐμμείνανε κι ὄνειρο γίνανε σὲ δακρυσμένα χρόνια.
Γιὰ τὸ μαρμαρωμένο βασιλιὰ οὔτε φωνή, οὔτε λαλιά,
τὸν τραγουδάει τώρα στὰ παιδιὰ, σὰν παραμῦθι ἢ γιαγιά.

*Πάψτε παπάδες τα χαρτιά και κλείστε τα βαγγέλια
πήραν την Πόλη, πήρανε, πήραν τη Σαλονίκη
πήραν και τη Αγια-Σοφιά, το μέγα μοναστήρι.
Δημοτικό τραγούδι, δεύτερο μισό 15ου – 16ος αιώνας*

- Το δημοτικό τραγούδι, **Ο μαρμαρωμένος βασιλιάς** (15^{ος}- 16^{ος} αι.) και η φράση από το ποίημα του Γ.Φραντζή, **Η Πόλις εάλω: <<Σώπασε κυρά Δέσποινα και μη πολυδακρύζεις , πάλι με χρόνους με καιρούς, πάλι δικά μας θα ναι>>**, αναφέρονται σε έναν πολύ γνωστό θρύλο για τον τελευταίο αυτοκράτορα του Βυζαντίου. Μπορείτε να βρείτε πληροφορίες και να γράψετε λίγα λόγια γι αυτόν;

3^ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Τρίτη Ρώμη: Πρώτη Ρώμη ήταν η γνωστή ιταλική πόλη, κοιτίδα και πρωτεύουσα των Ρωμαίων. Η Κωνσταντινούπολη, όταν το 330 μ.Χ. έγινε πρωτεύουσα του ρωμαϊκού κράτους και ονομάστηκε και Δεύτερη Ρώμη. Τρίτη Ρώμη, από τους Ορθόδοξους φυσικά, ονομάστηκε -μετά την Άλωση της Πόλης- η Μόσχα. Μια ρωσική πηγή της εποχής αναφέρει: «Δύο πόλεις με το όνομα Ρώμη έπεσαν. Η Τρίτη υπάρχει ακόμα, ενώ δεν πρόκειται να υπάρξει τέταρτη».

Ποια ήταν η :

1^η

Ρώμη: _____

2^η

Ρώμη: _____

3^η

Ρώμη: _____

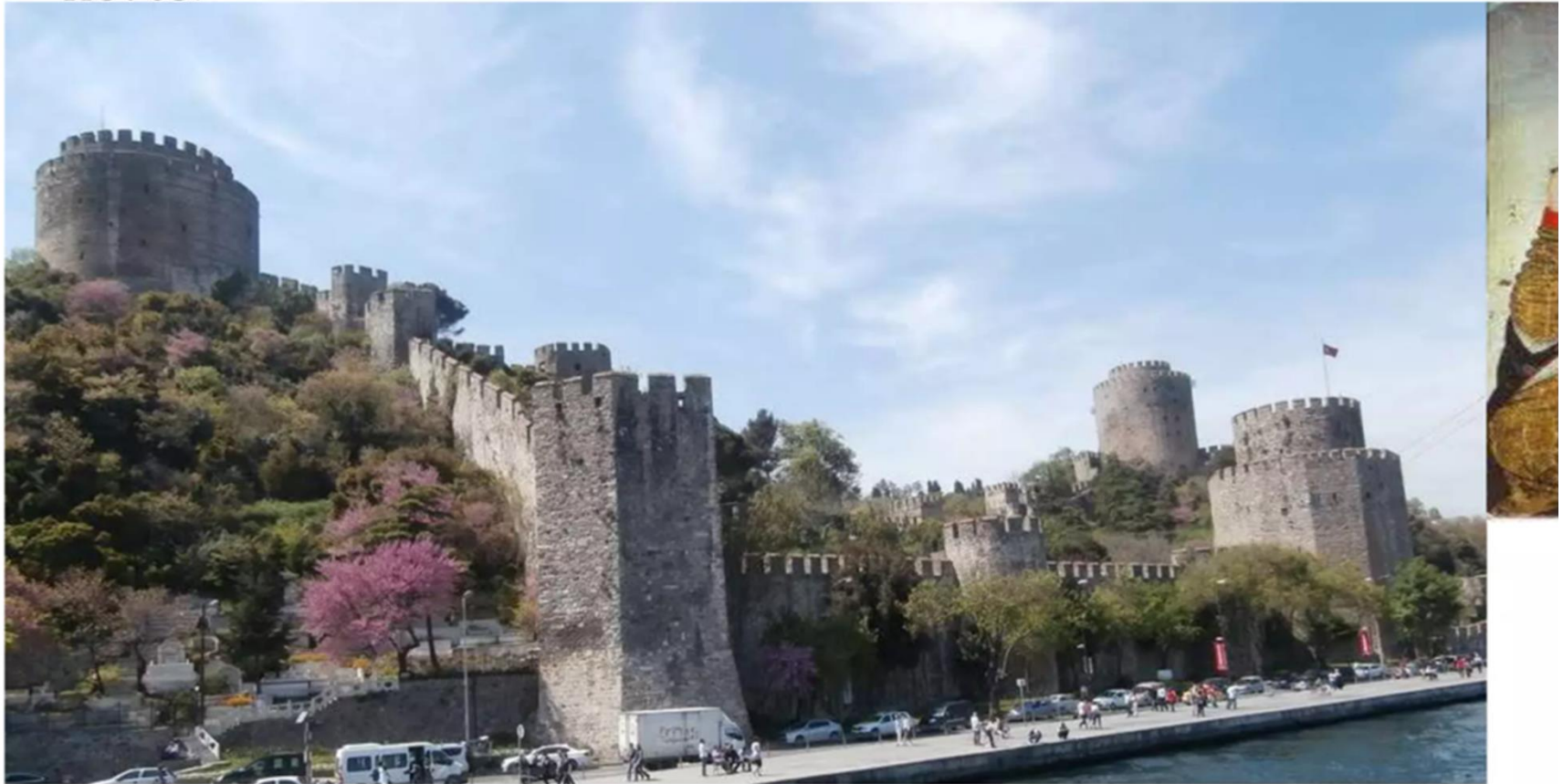

Πάνι με χρόνια
με καιρούς...

ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΙΑ
(1449-1453)

Μωάμεθ Β΄:

έχτισε το **φρούριο** της **Ρούμελη** (στην ευρωπαϊκή ακτή Βοσπόρου).
Σκοπός: ➔ να εμποδίσει τον επισιτισμό της Πόλης από Εύξεινο
Πόντο.

▲ <http://www.panoramio.com/photo/100241414>

ἡ πόλις ἐάλω = η πόλη κυριεύτηκε.

Βιβλιογραφία

- Στέλιος Ζάχαρης, Η άλωση της Πόλης-Εργασία για το μάθημα διδακτική των πηγών, Κομοτηνή 2023.
- Γιάννης Δημητρούκας, Θουκυδίδης Ίωάννου, *Μεσαιωνική και Νεότερη Ιστορία*, Β' Γυμνασίου, Ο.Ε.Δ.Β., Αθήνα 2007.